

Submitted: January 2018
Revised: August 2018
Accepted: October 2018

TÜRKÇE 7. SINIF DERS KİTABINDAKİ METİNLERİN DEĞERLER BAĞLAMINDA İNCELENMESİ¹

Nejla ECERKALE² ve Özcan BAYRAK³

Özet

Bu çalışmada Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde belirlenen değerlerin varlığı incelenmiştir. Araştırmanın giriş bölümünde değer tanımı, sınıflandırılması, işlevleri, değerler eğitimi, programda değer yeri ve kitaptaki metinler, incelenen değerler, bu değerlere ait bulgular yer almıştır. Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı 7. sınıf Türkçe kitabındaki altı tema içerisinde bulunan on sekiz metin incelenmiştir. Bu inceleme neticesinde metinlerde yer alan değerler ve yer almayan değerler belirlenmiştir. İncelemenin sonucunda; Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda alçakgönüllülük, azim, barış, başarı, bilimsellik, birlik-beraberlik, cesaret, çalışkanlık, dostluk, duyarlık, dürüstlük, estetik, eşitlik, fedakârlık, gülyüz-tatlı dil, hoşgörü, merhamet, misafirperverlik, nezaket, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik değerleri tespit edilmiştir. Adalet değeri ise tespit edilememiştir. Metinlerde en çok işlenen değer estetikdir. Estetik değerini sırası ile duyarlık, vatanseverlik, başarı, bilimsellik, çalışkanlık, dostluk, birlik-beraberlik, cesaret, sevgi, fedakârlık, gülyüz-tatlı dil, saygı, sorumluluk, azim, dürüstlük, alçakgönüllülük, barış, eşitlik, merhamet, temizlik, hoşgörü değeri takip etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değerler, Değer Aktarımı, Ders Kitabı, Türkçe Eğitimi.

THE REVIEW OF THE TEXTS IN THE CONTEXT OF THE VALUES IN “TURKISH TEXT BOOK FOR SEVENTH-GRADE” PUBLISHED BY THE MINISTRY OF NATIONAL EDUCATION

Abstract

In the present study, the existence of values in texts of Turkish text book prepared by the Ministry of National Education for seventh grade students is analyzed. In the opening chapter of the study section contains definition, classification and functions of value, values education, place of value in syllabuses texts in the book, values studied and findings regarding these values. In the research, eighteen texts in the six themes in Turkish text book prepared by the Ministry of National Education for seventh grade students are examined. As a result of this examination, it is determined that which values are present in the texts and which ones are not. As a result of the review, the values determined in the abovementioned text book are modesty, determination, peace, success, scientificity, unity, bravery, diligence, friendship, sensitiveness, honesty, aesthetics, equity, self-sacrifice, geniality, tolerance, mercy, kindness, hospitality, respect, love, responsibility, cleanliness, patriotism. However, the justice, as a value, could not be determined in this book. The most mentioned value in the texts is aesthetics. After this, the order of other values is as follows: sensitiveness, patriotism, success, kindness, scientificity, diligence, friendship, unity, bravery, love, self-sacrifice, geniality, respect, responsibility, determination, honesty, modesty, peace, equity, mercy, cleanliness and tolerance.

Key Words: Values, value transfer, textbook, Turkish education.

¹ Bu çalışma 26-28 Ekim 2017 tarihleri arasında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesinde Düzenlenen 3. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Yüksek lisans öğrencisi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, Türkçe Eğitimi Bilim Dalı, nejlaeckerkale@gmail.com

³ Doç. Dr. Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, ozcanbayrak@gmail.com

GİRİŞ

Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır. Değerler ayrıca, bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir (Erdem, 2003, s. 56).

Değer kişiden kişiye değişebilmekle beraber her toplumun temel değerleri vardır. Kendisini topluma ait hisseden birey toplumun değerlerini benimser. Bu benimseme için öncelikle değerlerin bireye aktarılmış olması şarttır şüphesiz. Kişi doğduğu andan itibaren ailede değerleri görür. Annesinin kendisine olan davranışlarında, aile içi iletişim unsurlarında, kültür öğeleri olan ninni, halk hikâyesi ve masallarda bu değerlerle karşılaşır. Büyüdüğü zaman dış dünyada yaşadığı yerdeki insanlarla etkileşime girdikçe değerleri edinir. Okul çağında değer eğitimi daha yoğundur. Öğretmenlerinin davranışlarından değerleri kazandığı gibi okuldaki programlar da öğrencilere toplumun değerlerini aktarma hedefine yönelik uygulandığı için temel değerleri buradan da alır. Kimi zaman bireyler toplumun tüm değerlerini benimsemek durumunda olmayabilirler elbette. Fakat sosyal bir varlık olan insanın toplumda hayatını idame ettirebilmesi için temel değerleri benimsemesi şarttır. Bazı değerler de fark edilmeden insanın hayatında yerini alıp bir kişilik özelliği olabilmektedir.

Toplum yapısının temel taşı o topluma ait değerlerin tümüdür. Toplum üzerinde herhangi bir alanda yapılacak değişiklik de bu değerler göz önüne alınarak yapılır. Fakat bu değerler değişmez değildir. Kimi değerler küreselleşmeye kurban olurken kimileri de bireylerin hayat tarzının değişmesiyle unutulup gitmiştir. Örneğin kanaatkârlık önceden temel değerlerden biriyken günümüz modern dünyasında tüketimin, bireyselleşmenin ve küreselleşmenin sonucu olarak maalesef ki tercih edilen bir değer olmaktan çıkmıştır. Artık kişiler doyumsuzluk içinde elde ettiklerinin daha fazlasını istemekte ve kanaatkâr bireyleri yadırgamakta hatta bu özellikteki bireyleri kullanıp bencilliğini ve doyumsuzluğunu zirvede yaşamaktadırlar.

Değerler müstakil değildir. Bazıları arasında sıkı bir bağ varken bazıları arasındaki bağ daha zayıftır fakat sonuç itibarıyla tamamı birbirine bağlıdır. Değerler arasında da bir üstünlük ve öncelik münasebeti vardır (Güngör, 1993, s. 23). Herkesin ilk sıralara koyduğu değer aynı olmayacağı gibi zihindeki değer listesi de aynı değildir. Bunu aile, yaşanılan semt, ilçe, il, eğitim alınan okul, öğretmen ve arkadaş çevresi etkilemektedir. Ayrıca kişiler tecrübeleri sonucu kimi değerleri daha ön plana alırken kimilerini arka sıralara atmış ve kimi değerleri de hiç önemsememiştir.

Değerler birbirine sıkı bir bağ ile bağlı olmakla beraber bazı noktalarda birbirlerinden ayrılırlar. Bu da onların tasnifini gerekli kılar. Bugüne dek değer sınıflandırması noktasında birçok bilim adamının çalışması bulunmaktadır.

Bilim dünyasınca en çok kabul gören sınıflama Spranger tarafından yapılmıştır. Daha sonraki yıllarda bu sınıflandırma Allport, Verno, Lindzey tarafından ölçeğe dönüştürülmüştür. Allport ve Vernon (1931), çalışmalarında değerleri; bilimsel, ekonomik, siyasî, sosyal ve dinî olmak üzere kategorize etmişlerdir.

Spanger, değerleri altı grupta sınıflandırmayı tercih etmiştir. Bunlar: Estetik, Teorik(Bilimsel), Ekonomik, Siyasi, Sosyal ve Dinî (Akbaş, 2004, s. 30) değerlerdir.

Rokeach, değerler üzerinde uzun süren çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaların sonunda değerleri amaç ve araç değerler olarak ikiye ayırmıştır. Amaç değerler, yaşamın temel amaçlarını (özgürlük, mutluluk, aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, rahat bir yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk); araç değerler ise bu amaçlara ulaşmada kullanılacak davranış tarzlarını (bağımsız olma, bağışlayıcı, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkâr, kendini kontrol eden, kibar, kendine hâkim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever, yaratıcı olma) içermektedir (Akbaş, 2004, s.30). Rokeach'ın değerlendirmesinde toplam otuz altı değer bulunmaktadır. Bunların on sekizi amaç, on sekizi de araç değerlerdir.

Schwartz, değerleri sınıflandırmada daha geniş bir yelpaze kullanmıştır. Schwartz, sınıflandırmasında on değer grubu belirlemiştir. Her bir değer grubu için çeşitli değer beklentileri belirlemiştir (Akbaş, 2004, s. 34).

Tablo 1
Schwartz'ın Değerler Sınıflandırması

Değer Grupları	Değerler
Güç (power): Toplumsal konum insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, toplumdaki görüntüyü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek.
Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, yetkin (muktedir) olmak, hırslı olmak, sözü geçen biri olmak, zeki olmak.
Hazcılık (hedonism): Bireysel zevke ve hazza yönelim	Zevk, hayattan tat almak
Uyarılım (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Cesur olmak, değişken bir hayat yaşamak, heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak.
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, merak duyabilmek, özgür olmak, kendi amaçlarını seçebilmek, bağımsız olmak, kendine saygısı olmak.
Evrenselcilik (universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek	Açık fikirli olmak, erdemli olmak, toplumsal adalet, eşitlik, dünyaya barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olma
İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme	Yardımsaver olmak, dürüst olmak, bağışlayıcı olmak, sadık olmak, sorumluluk sahibi olmak, gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, manevi bir hayat, anlamlı bir hayat, alçakgönüllü olmak.
Geleneksellik (tradition): Kültür ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık	Alçakgönüllü olmak, dindar olmak, hayatın bana verdiklerini kabullenmek, geleneklere saygılı olmak, ılımlı bir hayat (Dünyevi işlerden el ayak çekmek), mahremiyet.
Uyma (confirm): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması	Kibarlık, itaatkâr olmak, anne- babaya ve yaşlılara değer vermek, kendini denetleyebilmek.
Güvenlik (security): Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olmak, aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, bağlılık duygusu, sağlıklı olmak.

Değerlerin kültür aktarımından toplumun kontrol sistemini oluşturmaya, bireysel kişiliği desteklemeden toplumsal bir kişilik yaratmaya kadar birçok işlevi vardır. Bu işlevler geçmişten günümüze değişmiş ve gelişmiştir.

Özensel'in (2003, s. 231) Gökçe ve Fichter'den aktardığı değerlerin işlevleri şu şekilde ifade edilmiştir: Gökçe'den aktarılan değerlerin işlevleri aşağıda verilmiştir:

1. Sosyal değer, temel seçici oryantasyonun standardıdır. Yani bu bağlamda değerler bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdür. Bu bakımdan değer, sosyal eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenebilen olgu ve istekleri için temel atfı noktası görevini görmektedir.

2. Değerler, kültürel olarak şekillendirilmiştir ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedir. Bu bakımdan değerler, belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadır. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirlenir. Bu açıdan değerler kültürün esasını oluşturmaktadır.

3. Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısaca, kişinin şahsiyet yapısına entegre olmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.

4. Değerler, sosyal bir boyuta sahiptirler. Yani değerler hem zihinsel (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de hissi-duygusal yönü belirten ifadelerdir. Sosyal değerler belli sosyal sonuçlara yol açarlar. Bu sosyal sonuçlar edebiyatta sosyal değerlerin işlevleri olarak adlandırılmaktadır.

Geçmişte karakter ve ahlak eğitimi gibi isimler alan eğitim günümüzde değerler eğitimi adı altında yer almaktadır. Modern toplumda dejenerasyon, suçların artışı, kişilerin bireyselleşme eğilimi gibi sorunlar değerler eğitimi daha gerekli ve zorunlu bir alan haline getirmiştir. Okullarda değerlerin eğitimi küreselleşen dünyanın yitirdiği ahlaki ilkeler için yapılmalıdır. Gençler küresel dünyada toplumsal değerlerden çok şiddet, çevreye zarar

verme, zararlı alışkanlıklar gibi yanlışlıkları benimsedikleri için bu eğitim okullarda disiplinlerarası bir şekilde yürütülmelidir.

Toplum ailelerden, aileler de bireylerden oluşmaktadır. Bireylerin eğitimi ve öğretimi toplumu olmak istediği yere taşıyacağı için çok önemlidir. Akademik bilgilerin üzerinde kişilik özellikleri ve değerler yer almaktadır. Eğitim ve öğretim programları bu değerleri bireylere aktarmaya çalışır. Çünkü birey topluma aittir ve onun özelliklerini üzerinde barındırmalıdır.

Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 7. sınıf Türkçe kitabında yer alan metinlerde adalet, alçakgönüllülük, azim, barış, başarı, bilimsellik, birlik-beraberlik, cesaret, çalışkanlık, dostluk, duyarlık, dürüstlük, estetik, eşitlik, fedakarlık, gülyüz-tatlı dil, hoşgörü, merhamet, misafirperverlik, nezaket, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik değerlerini tespit etmektir. Bu tespit ile Türkçe eğitimine ve eğitimcilerine katkı sağlayarak değer aktarımı noktasında bir kapı açmak ve ders kitabı hazırlayıcılarına kitabın değerler konusunda nerede durduğunu göstermek de amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Türkçe 7.sınıf ders kitabında var olan değerleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada kullanılan model tarama modelidir. Metinler genel tarama tekniği ile taranmış ve içerik çözümlemesi ile bilgiler yorumlanmıştır. Tarama modelinde "Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Önemli olan, bilinmek istenen şeyin gözlenip belirlenebilmesidir" (Karasar, 2010: 77).

Araştırmada hedef olguların betimlenmesi olduğu için araştırmanın yöntemi betimsel analiz yöntemidir. "Betimsel analiz"de elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, önce sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 224).

Öncelikle Millî eğitimin genel amaçları ve Türkçe programı hedef değerler noktasında incelendikten sonra değer eğitimi konusunda basılmış kitaplar, alandaki akademik çalışmalar ve makaleler incelenmiştir. Ayrıca din kültürü dersi ve sosyal bilgiler dersleri de değer eğitimi noktasında önemli oldukları için bu dersler de değer eğitimi bakımından analiz edilmiştir. Bu çalışmalar sonunda okuldaki deneyimler ışığında ihtiyaç olduğu düşünülen değerler de eklenerek metinlerde varlığı tespit edilecek değerler listesi oluşturulmuştur.

Değer tespiti amacına yönelik bir form oluşturulmuş bu formda metin ismi ve aranan değerler bölümleri açılmıştır. Araştırmacı her metni değerlerin varlığı noktasında okumuş ve bir frekans tablosu belirlemiştir. Ayrıca bu kodlama işlemi her tema için ve metin türü baz alınarak da yapılarak frekans tablosu oluşturulmuştur.

Metinler oluşturulan formla okunmuş ve her metnin hangi değeri ne kadar içerip içermediği tespit edilmiştir Nitel verilerin güvenilirliği açısından Miles ve Huberman (1994:64) benzeşen kodları "Görüş Birliği" ayrışan kodları ise "Görüş Ayrılığı" olarak adlandırmakta ve kodlayıcı güvenilirliği için Uzlaşma Yüzdesi = $\frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}} * 100$ formülünü önermektedir. Çalışmada bu formül tek kodlayıcı tarafından kodlamanın altı hafta arayla iki kez gerçekleştirilmesi şeklinde yapılmış ve 95,86 oranında uygunluk bulunmuştur. Ayrıca değerlerin sıklığının metin türünden ve sınıf seviyesinden etkilenip etkilenmeyeceği de incelenmiştir.

BULGU VE YORUMLAR

Bu bölümde verilerin analizi sonucu elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Kitapta aranacak değerlerin belirlenmesinde yapılan çalışmalar incelendikten sonra kültürel ve evrensel değerler araştırılmış ayrıca Sosyal Bilgiler programında geçen değerler de eklenerek genel bir değerler listesi oluşturulmuştur. Türk çocuğunda olmasını beklediğimiz değerler sınıflandırıldıktan sonra tüm metinler taranarak metinlerde değerlerin ne şekilde ve kaç defa geçtiği veya geçmeyen değer olup olmadığı tespit edilmiştir.

Kitapta toplam 25 değer incelenmiştir. Bu değerler aşağıdaki gibidir.

Tablo 2
7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında İncelenen Değerler

7. Sınıf Ders Kitabında İncelenen Değerler	
Adalet	Eşitlik
Alçakgönüllülük	Fedakârlık
Azim	Gülyüz-Tatlı Dil
Bariş	Hoşgörü
Başarı	Merhamet
Bilimsellik	Misafirperverlik
Birlik Beraberlik	Nezaket
Cesaret	Saygı
Çalışkanlık	Sevgi
Dostluk	Sorumluluk
Duyarlık	Temizlik
Dürüstlük	Vatanseverlik
Estetik	

2005 Türkçe dersi öğretim programına göre hazırlanan MEB yayınları ilköğretim 7. sınıf ders kitabında ünite kavramı yerini tema kavramına bırakmıştır. Kitapta “İletişim, Atatürk, Kavramlar ve Çağrışım, Milli Kültür, Doğa ve Evren, Toplum Hayatı” olmak üzere toplam 6 tema bulunmaktadır. Her tema altında serbest okuma metinleri hariç üç metin bulunmaktadır. Metinler yıllık plan çerçevesinde yer almamakta, tema başlığı altında yer almaktadır. En çok yer alan türler deneme ve öyküdür. Öykü 7.sınıf seviyesindeki öğrencilere hitap eden bir türdür. Deneme de yazma ve anlamlandırma kolaylığı olan öznel bir türdür.

Tablo 3
7. Sınıf Ders Kitabındaki Metinlerin Temalara Göre Dağılımı ve Türleri

Tema	Metin Sayısı	Metinlerin Adları	Metinlerin Türleri
1. İletişim	3	Tatlı Dil	Söyleşi
		Öyle Denmez	Tiyatro
		Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür	Deneme
2. Atatürkçülük	3	Unutulmayan Hafta	Öykü
		Atatürk ve Türk Dili	Şiir
		Atatürk ve Türk Tiyatrosu	Anı
3. Kavramlar ve Çağrışım	3	Bakardım Güneş Avuçlarımda	Şiir
		Hayata Açılan Kapılar	Deneme
		Pembe İncili Kaftan	Öykü
4. Millî Kültür	3	Miras Keçe	Öykü
		Oğuz Destanı	Destan
		Mehmet Akif Ersoy	Biyografi
5. Doğa ve Evren	3	Sular	Şiir
		Son Kuşlar	Hikaye
		Kutup Yıldızı	Makale
6. Toplum Hayatı	3	Osmanlı Dürüstlüğü	Öykü
		Odcu Haftası Şenlikleri	Anı
		Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir	Deneme

Tablo 4
Değerlerin 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Geçme Sıklığı

7. Sınıf Ders Kitabındaki Metin Türleri	f	%
Söyleşi	9	6,21%
Tiyatro	2	1,38%
Deneme	13	8,97%
Öykü	84	57,93%
Şiir	10	6,90%
Anı	12	8,28%
Destan	8	5,52%
Biyografi	3	2,07%
Makale	4	2,76%
Toplam	145	100%

Kitapta yalnızca okuma metinleri incelenmiş tema sonlarında bulunan serbest okuma metinleri incelenmemiştir. İnceleme sonucunda elde edilen sayısal veriler tablo 4 özetlenmiştir.

Tablo 4 incelendiğinde aşağıdaki hususlar ön plana çıkmaktadır:

Adalet değeri kitapta herhangi bir metinde geçmemektedir.

Alçakgönüllülük değeri kitapta toplam üç yerde geçmektedir. Bunlardan ikisi aynı metinde diğeri ise başka bir metinde bulunmaktadır. Sosyal medyada, toplumda kendini beğenme, yaptıklarıyla övünme özelliği hızla normalleşmektedir. Bunu alçakgönüllülük değerini okullarda vererek aşmamız mümkündür. Bu bağlamda alçakgönüllülük değerinin sadece üç yerde geçmesi yetersizdir.

Azım değeri kitapta toplam dört farklı metinde yer almaktadır. Değerin aynı metne sıkıştırılmış olmaması öğrencilerin farklı zamanlarda değerle karşılaşması açısından önemli bir özelliktir. Fakat serbest okuma metinleri hariç toplam on sekiz metnin bulunduğu bir kitapta azım değerinin dört kez geçmesi yeterli bir durum değildir.

Barış değeri kitapta toplam iki parçada geçmektedir. Birinci parçada uzun bir pasajda geçmekle beraber kitap geneline bakıldığında dar bir alanda kaldığı görülmektedir. Savaşlarla yoğrulan dünyamızda barış değeri çocuklarımızın zihinlerine ve kalplerine yerleştirmeleri gereken bir değer olduğu için bu sayı çok azdır.

Başarı değeri kitapta toplam beş parçada geçmektedir. Toplam on sekiz parçanın olduğu kitapta beş parçada dokuz kez geçmesi diğer değerlere nazaran iyi bir oran olarak değerlendirilebilir.

Bilimsellik değeri kitapta üç metinde sekiz kez geçmektedir. İki metinde de hacmi epeyce geniştir. Bu metinlerden Kutup Yıldızı metninin neredeyse tamamında bilimsellik yer almaktadır. Değere geniş yer verilmesi elbette önemlidir fakat değerın bir metinde bu kadar yoğun olmasındansa kitap geneline dağıtılması tercih edilse çok daha yararlı olurdu.

Birlik ve beraberlik değeri ders kitabında üç farklı metinde yedi farklı yerde geçmektedir. Bu metinlerden Osmanlı Dürüstlüğü metni tamamında birlik ve beraberlik değerinin işlendiği bir metindir. Bu değerın öykü tadında ve bir yabancı gözünden verilmesi de ayrıca dikkat çekici bir unsur olmuştur.

Cesaret değeri kitapta toplam iki metinde, yedi farklı yerde geçmektedir. Pembe İncili Kaftan metninde yoğun bir şekilde yer almaktadır. Yedi yerde geçmesi diğer değerlere nazaran iyi bir rakam olarak değerlendirilebilir. Fakat metin bazında iki metne sıkıştırılmasındansa geçmişi ve tarihi kahramanlıklarla, destanlarla dolu bir milletin çocukları için hazırlanan ders kitabında cesaret değeri için çok daha fazla örnek bulunabilirdi. Çünkü bu değer için Türk milletinde özel kahramanlar aramaya gerek bile yoktur. Milletimizin her bir ferdi cesareti bağrında taşıyan koca kahramanlardır.

Tablo 4. Değerlerin Metinlere Dağılımı

		DEĞERLER																									
		Adalet	Alçakgönüllülük	Azım	Barış	Başarı	Bilimsellik	Birlik Beraberlik	Cesaret	Çalışkanlık	Dostluk	Duyarlılık	Dürüstlük	Estetik	Eşitlik	Fedakârlık	Güleryüz-Tatlı Dil	Hoşgörü	Merhamet	Misafirperverlik	Nezaket	Saygı	Sevgi	Sorumluluk	Temizlik	Vatanseverlik	TOPLAM
Metinlerin Adları																											
1	Kitaplarla Kurulan Dostluk					1							1			4	1	1					1				9
2	Okuma Serüveni m Nasıl Başladı																			2							2
3	Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür						1							2													3
4	Unutulmayan Hafta		1	1	5	3	3		1	3			3							3	1	1	2		2	29	
5	Atatürk ve Türk Dili			1						2	1											1	1	1		1	8
6	Atatürk ve Türk Tiyatrosu			1						1	1								1	1	1						6
7	Bakardım Güneş Avuçları mda												1														1
8	Hayata Açılan Kapılar									1	1	2		2													6
9	Pembe İncili Kaftan	2		1	1			5	1							4				1	1	1	1			5	23
10	Miras Keçe												1								1	1			1		4
11	Oğuz Destanı							2		1			3		1								1				8
12	Mehmet Akif Ersoy						1		1																	1	3
13	Sular												1														1
14	Son Kuşlar	1					1			2	1		2														7
15	Kutup Yıldızı						4																				4
16	Osmanlı Dürüstlüğü					1		3	1	1	4	3	3				1		1		1				1	1	21
17	Odcu Haftası Şenlikleri			1									3							1				1			6
18	Anadolu'da Konukseverlik Gelenekse ldir											1								1			1	1			4
TOPLAM		0	3	4	2	9	8	7	7	8	8	10	3	20	2	5	5	1	2	4	9	5	6	5	2	10	

Çalışkanlık değeri toplam yedi farklı metinde, sekiz bölümde yer almaktadır. Oran olarak ise diğer değerlerden çok daha yüksektir. Farklı metinlerde geçmesi bu değer farklı zamanlarda öğrencinin karşısına çıkması açısından çok olumlu bir durumdur.

Dostluk değeri ders kitabında beş farklı metinde, sekiz yerde geçmektedir. Bu da dostluk değerinin öğrencilere kazandırılması noktasında kitabın iyi bir yerde durduğunu göstermektedir.

Duyarlılık değeri toplam altı farklı metinde, on yerde geçmektedir. Bu değer diğer değerler için temel bir değer olması bakımından önemlidir. Altı farklı metinde yer alması ise öğrencilerin farklı zamanlarda bu değeri görmesi açısından faydalıdır.

Dürüstlük değeri aynı metnin üç farklı yerinde geçmektedir. Bu kadar önemli bir değer ders kitabında bu denli az yer almaması kitabın genelindeki metinlere dağılması gerekirdi. Osmanlı Dürüstlüğü metni isminden anlaşılacağı gibi dürüstlük değeri üzerine kurulmuş bir metindir. Bu metnin dürüstlük değerini temel alması ve değer öykü tadında sunulması güzeldir. Ayrıca bu metinde "...yetiştığı ortama göre fazla dürüst sayılırdı." ifadesi dürüstlük gibi temel bir değer insanda fazlaca bulunmasını kötüler nitelikte bir ifadedir. Öğrencinin zihin dünyasında yanlış bir algı oluşturabilir.

Estetik değeri on farklı metinde yirmi yerde geçmektedir. Kitapta en çok geçen değerdir.

Eşitlik değeri tek bir metinde iki bölümde geçmektedir. Faşizmin, kendini üstün görmenin giderek arttığı dünyamızda eşitlik değeri kitapta daha çok yer bulmalıydı.

Fedakârlık değeri iki farklı metinde toplam beş bölümde geçmektedir. Günümüz bencil toplumunun en çok yok olan değerlerinden olan fedakârlık değerine çok daha geniş bir biçimde yer verilmeliydi.

Birlikte incelenen gülyüzlü olmak ve tatlı dilli olmak değerleri kitapta iki metinde yer almaktadır. Tatlı Dil metninde en açık biçimde geçtiği yerler buraya alınmakla birlikte aslında metnin tamamı tatlı dilin ne kadar önemli olduğundan ve kişiye sağlayacağı getirilerden bahsetmektedir. Birçok değer belirtildiği gibi değer tek metinde incelenmesi doğru değildir.

Hoşgörü değeri sadece bir bölümde geçmektedir. Bu bölümde tatlı dil değeriyle iç içedir. Elbette ki bu yetersiz bir sayıdır.

Merhamet değeri Osmanlı Dürüstlüğü ve Tatlı Dil metinlerinde yer almaktadır. Geçmişten günümüze birçok değer oluşmasında rol oynayan bu değer bu kadar sınırlı tutulmaması gerekirdi. Bu sayı kesinlikle yeterli değildir.

Misafirperverlik dört metinde yer almaktadır. Bu metinlerden Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir metninin tamamında misafirperverlik yer aldığı için metnin tamamı buraya alınmıştır.

Nezaket değeri altı farklı metinde dokuz farklı yerde bulunmaktadır. Diğer değerlerin yer alma sayılarına bakılarak bu rakam iyi bir rakam sayılabilir fakat geçtiği bölümler kısa bölümlerdir.

Saygı değeri kitapta toplam beş farklı metinde yer almaktadır. Dikkat edilirse saygı değerinin bulunduğu bazı bölümlerin nezaket değerinde de geçtiği görülmektedir. Bunun sebebi saygı ve nezaket değerlerinin iç içe geçmiş değerler olmasıdır.

Sevgi değeri altı farklı metinde yer almaktadır. Altı farklı metinde yer alıp değişik zamanlarda öğrencilerin karşısına çıkması yeterli gibi görünse de bu metinlerde çok kısa bir biçimde geçmesi bir dezavantajdır.

Sorumluluk değeri dört metinde beş yerde geçmektedir. Burada en belirgin ve açık bölüm alınmakla birlikte aslında Unutulmayan Hafta metninin tamamında sorumluluk değeri vardır.

Temizlik değeri iki metinde geçmektedir. Bulduğu bölümler de kısa bölümlerdir. Bu sayı önemli bir değer olan temizlik için azdır, kesinlikle yeterli değildir.

Vatanseverlik değeri beş metinde on farklı yerde geçmektedir. Türk milletin karakteristik değeri olan bu değer de çok önemli değerlerdendir. Metinlerde geçtiği sayı diğer değerlere oranla oldukça fazladır. Bu açıdan bu sayı sevindiricidir.

7.sınıf ders kitabında 18 metin incelenmiştir. Öykü türünde değer sıklığı 84'tür. Diğer tüm türlerden daha fazla değer içermektedir. Deneme 13 değer sıklığına anı 12 değer sıklığına sahiptir. Şiir türünde 10 değer varken, söyleşi 9 değer sıklığına sahiptir. En az değer içeren türler ise tiyatro, biyografi ve makale türleridir. Değer öğretimi noktasında yararlanılabilecek ilk tür öyküdür.

Tablo 5
Değerlerin 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metin Türlerinde Geçme Sıklığı

7. Sınıf Ders Kitabındaki Metin Türleri	f	%
Söyleşi	9	6,21%
Tiyatro	2	1,38%
Deneme	13	8,97%
Öykü	84	57,93%
Şiir	10	6,90%
Anı	12	8,28%
Destan	8	5,52%
Biyografi	3	2,07%
Makale	4	2,76%
Toplam	145	100%

7.Sınıf ders kitabında toplam altı tema bulunmaktadır. Bu temalar İletişim, Atatürk, Kavramlar ve Çağrışımlar, Milli Kültür, Doğa ve Evren, Toplum Hayatı temalarıdır.

En çok değer içeren tema Atatürk temasıdır. Bu temada değer sıklığı 43'tür. Atatürk temasını 31 değer sıklığı ile Toplum Hayatı teması ve 30 değer sıklığı ile Kavramlar ve Çağrışımlar teması takip etmektedir. En az değer içeren tema Doğa ve Evren temasıdır. Bu temada değer sıklığı 12'dir. İletişim teması 14 değer sıklığına sahipken Milli Kültür temasında 15 değer vardır.

Tablo 6
Değerlerin 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Temalarda Geçme Sıklığı

7. Sınıf Ders Kitabında Temalar	F	%
İletişim	14	9,66%
Atatürk	43	29,66%
Kavramlar ve Çağrışımlar	30	20,69%
Milli Kültür	15	10,34%
Doğa ve Evren	12	8,28%
Toplum Hayatı	31	21,38%
Toplam	145	100%

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Milli Eğitim Bakanlığının hazırladığı 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda yer alan 18 metin incelenmiştir.

İncelemenin sonucunda; Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı'nda alçakgönüllülük, azim, barış, başarı, bilimsellik, birlik-beraberlik, cesaret, çalışkanlık, dostluk, duyarlık, dürüstlük, estetik, eşitlik, fedakarlık, gülyüz-tatlı dil, hoşgörü, merhamet, misafirperverlik, nezaket, saygı, sevgi, sorumluluk, temizlik, vatanseverlik değerleri tespit edilmiştir.

Adalet değerinin ise metinlerde yer almadığı görülmüştür.

Metinlerde en çok işlenen değer estetikdir. Bu değer altı metinde tekrar ederek diğerlerinde ise teker teker olmak üzere toplam 20 kez işlenmiştir. Estetik değerini kitapta 10 kez geçen duyarlık ve vatanseverlik; 9 kez geçen başarı ve nezaket; 8 kez geçen bilimsellik, çalışkanlık ve dostluk; 7 kez geçen birlik-beraberlik ve cesaret takip etmiştir. Sevgi değeri 6 kez; fedakârlık, gülyüz-tatlı dil, saygı, sorumluluk değerleri 5 kez; azim değeri ise 4 kez geçmektedir.

En az geçen değerlerin ise 3 kez ile dürüstlük ve alçakgönüllülük; 2 kez ile barış, eşitlik, merhamet, temizlik ve 1 kez ile hoşgörü olduğu tespit edilmiştir.

Değerlerin tüm metinlere yayılarak işlenmediği görülmüştür. Değer bakımından en zengin metin Unutulmayan Hafta metnidir. Bu metinde 29 bölümde değer bulunmaktadır. Unutulmayan Hafta metnini 23 kez değer

bulunması ile Pembe İncili Kaftan, 21 kez ile Osmanlı Dürüstlüğü takip etmektedir. En az değer barındıran metinler ise 1 kez ile Bakardım Güneş Avuçlarımda ve Sular metinleridir. Bu metinleri 2 kez ile Öyle Denmez metni, 3 kez ile Bir İletişim Biçimi Olarak Karikatür ve Mehmet Akif Ersoy metinleri takip etmektedir. Mehmet Akif Ersoy metni değer açısından çok daha iyi kullanılabilirken sadece bilgi ile doldurularak önemli bir fırsat kaçırılmıştır.

En çok değer sıklığına sahip tema Atatürk temasıdır. Bu temada 43 farklı yerde değer geçmektedir. Toplum Hayatı temasında 31, Kavramlar ve Çağrışımlar temasında 30, Milli Kültür temasında 15, İletişim temasında 14, Doğa ve Evren temasında 12 farklı yerde değere rastlanmaktadır.

En çok değer sıklığına sahip metin türleri öykülerdir. Öykü türünü söyleşi destan şiir hikâye ve anı türleri takip etmektedir. Biyografi şiir ve deneme türündeki diğer üç metin en az değer sıklığına sahip metinlerdir.

Kutup Yıldızı metni bilimsellik, Osmanlı Dürüstlüğü metni dürüstlük, Tatlı Dil metni tatlı dil-güler yüz, Anadolu'da Konukseverlik Gelenekseldir metni misafirperverlik değerlerinin aktarımında özel olarak kullanılabilir. Çünkü bu metinler baştan sona kadar bu değerleri içermektedirler.

Çalışma sonucunda elde edilen veriler ışığında şu önerilerde bulunabilir:

- Türkçe dersi kültür aktarımı noktasında temel ders olduğu için değer eğitimi için tüm hatları çizilmiş, yöntem ve aktarım modeli belirlenmiş bir müfredat düzenlemesi yapılabilir. Bu sayede yurt genelinde bir standart yakalanması mümkün olur.
- Kitap için seçilen metinlerin titizlikle incelenmesi değer aktarımı noktasında katkı sağlayacağı gibi yozlaşmaya sebep olacak ifadelerin öğrencilere ulaşması da engellenmiş olur.
- Ders kitabındaki metinlerin değer eğitiminde kullanılabilir şekilde iyileştirilmesinin yanında öğretmenlerin uygulayıcılar olarak eğitilmesi sağlanabilir.
- Değer öğretimi açısından öncü olması beklenen Türkçe ders kitabından sakıncalı olabilecek ifadeler özenle taranarak çıkarılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaş O, 2004. Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aral D, 2008. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Hazırladığı 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Değerler Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Aydın Z, Gürler Ş, 2014. Okulda değerler eğitimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bacanlı H, 1999. Duyuşsal davranış eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Erdem AR, 2002. Pamukkale Üniversitesi'nin bugünü ve geleceğine ilişkin önemli iç ve dış paydaşlarının (ilgi gruplarının) algıları. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Güngör E, 1993. Değerler psikolojisi. Amsterdam: Hollanda Türk Akademisyenler Bilgi Vakfı Publ.
- Güven Z, 2014. Değerler eğitimi ve türkçe derslerinde değerlerin kullanılması. Konya: Palet Yayınları.
- Hökelekli H, 2013. Değerler psikolojisi ve eğitimi. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karasar, N, 2010, Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kağıtçıbaşı Ç, Kuşdil ME, 2000. Türk öğretmenlerinin değer yönelimleri ve schwartz değer Kuramı. Türk Psikoloji Dergisi, 15(45), 59-76.
- Köylü M, 2016. Teoriden pratiğe değerler eğitimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı, 2006. İlköğretim Türkçe dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı, 2007. Türkçe ders kitabı ilköğretim 7, Ed.: Murat ÖZBAY, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Özbay M, 2006. Türkçe özel öğretim yöntemleri. Ankara: Öncü Kitap Basımevi.
- Özensel E, 2003. Sosyolojik bir olgu olarak değerler. Değerler Eğitimi Dergisi, I(3), 217-240.

- Somuncu S, 2008. İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Edebi Metinlerin Temel Evrensel Değerleri İçermesi Bakımından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Türk Dil Kurumu, 2005. Türkçe Sözlük. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Ulusoy K, Dilmaç B, 2015. Değerler Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. 2006. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EXTENDED ABSTRACT

Language is the most important tie between its a nation and its past. It is huge world which contains that nation's happiness, sadness, priorities, fears and experiences. A language's words include great information regarding the nation's identity. Culture is the whole of social, political, material and spiritual values that a nation inherits from its ancestors. It is undoubtedly that the most important part of the culture is the language. Because the language is a significant bridge for transferring of other elements of culture from the past to the future. Without this bridge, culture transfer wouldn't take place and there would be enormous disconnections between generations. Another spiritual aspects of the culture is value. Notions that determine the direction and priorities of the society are called "values". Value education is about transferring the values regarded as significant by the society to the individuals. Value education was called different names like "character education" or "moral education" in the past. In the modern society, some problems such as degeneration, increase in crime rates and individualization have made value education more necessary. Value transfer and language acquisition begin in the family. However, considering the importance of the acquisition of these two significant elements, the process is carried out within the scope of a plan in the schools. Turkish lesson is a source lesson for these two elements. The values that students should gain are not clearly stated in Turkish Lesson Curriculum. So, this study is important in terms of determining the values to be transferred and putting them in a plan. The study's purpose is to determine the values of justice, modesty, determination, peace, success, scientificity, unity, bravery, diligence, friendship, sensitiveness, honesty, aesthetics, equity, self-sacrifice, geniality, tolerance, mercy, hospitality, kindness, respect, love, responsibility, cleanliness and patriotism in texts of Turkish course book prepared by the Ministry of National Education for seventh grade students. It is also aimed to contribute to Turkish education and its educators by ascertaining the book's approach about the values. This thesis is about Turkish course book prepared by the Ministry of National Education for seventh grade students. In the mentioned book which was prepared by according to the 2005 Turkish lesson curriculum, the concept of "theme" was used instead of "unit". There are 6 themes in the book: Communication, Atatürk, Concepts and Associations, National Culture, Nature and Universe, Community Life. There are 3 texts -except free reading texts- in each theme. These texts are involved under the title of theme, not the annual plan. The most preferred forms are essay and story. The story is convenient for level of seventh grade students. Also, the essay is a subjective type that is easy to write and understand. In the research, 25 values in 18 texts in the 6 themes in Turkish course book prepared by the Ministry of National Education for seventh grade students are examined. As a result of this examination, it is determined that which values are present in the texts and which ones are not. The list of values to be examined is created after analysing of values in Social Studies program and studies in this area. Also, some values considered as important based on the observations are added to this list. As a result of the review, the values determined in the abovementioned course book are modesty, determination, peace, success, scientificity, unity, bravery, diligence, friendship, sensitiveness, honesty, aesthetics, equity, self-sacrifice, geniality, tolerance, mercy, kindness, hospitality, respect, love, responsibility, cleanliness, patriotism. However, the justice, as a value, could not be determined in this book. The most mentioned value in the texts is aesthetics. After this, the order of other values is as follows: sensitiveness, patriotism, success, kindness, scientificity, diligence, friendship, unity, bravery, love, self-sacrifice, geniality, respect, responsibility, determination, honesty, modesty, peace, equity, mercy, cleanliness and tolerance. In the context of all these findings, it is seen that the above-mentioned course book does not contain all determined-values and the distribution of the values is not proportional. Therefore, the teachers have a great responsibility to support value transfer before, during and after reading texts.